

Міжнародний центр перспективних
досліджень

Члени робочої групи

Співголова: Ігор Шевляков, дослідник з публічної політики Міжнародного центру перспективних досліджень

Ігор Бураковський, директор Інституту економічних досліджень та політичних консультацій

Людмила Денисюк, заступник голови Київської міської державної адміністрації

Наталія Ізосімова, директор із корпоративних перетворень компанії "Систем Кепітал Менеджмент"

Андрій Пінчук, депутат Верховної Ради України, Партія регіонів

Ігор Шумило, виконавчий директор з економічних питань Національного банку України

Ольга Шумило, керівник проектів з європейської інтеграції Міжнародного центру перспективних досліджень

Співголова: Аріель Коен, старший науковий співробітник Фондації "Спадщина"

Роберт Баум, директор Офісу у справах України, Молдови та Білорусі Держдепартаменту США

Андрій Бігун, президент компанії "Global Trade Development"

Морган Вільямс, директор департаменту зв'язків з урядовими структурами вашингтонського офісу групи закритих акціонерних компаній "SigmaBleyzer"

Майкл Консідайн, директор у справах Євразії та міжнародних питань інтелектуальної власності Комерційної палати США

Кіт Крейн, старший економіст корпорації "RAND"

Ірина Паліашвілі, президент Російсько-української юридичної групи

Джордж Чопівський, президент компанії "Ukrainian Development Company, LLC"

РЕКОМЕНДАЦІЇ РОБОЧОЇ ГРУПИ З ПИТАНЬ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕСУ

Україні як незалежній країні й до сьогодні бракує ефективної і цілеспрямованої економічної політики. Після десяти років економічного занепаду та краху у 1990-х роках завдяки частковим економічним реформам у поєднанні зі сприятливою ситуацією для українського експорту на світовому ринку з 2000 році почалося економічне відродження країни. Однак валовий внутрішній продукт (ВВП) ще навіть не досяг рівня 1990 року. Стале економічне зростання є критично важливим для України.

З початку 2005 року, коли до влади прийшли Президент Ющенко і новий уряд, український народ та ті, хто його підтримував по всьому світі, сподівалися на удосконалення демократичного управління та проведення ефективних комплексних економічних реформ. Натомість протягом останніх двох років Україна переживала політичну нестабільність та кризи у ряді галузей економіки. Як наслідок, Україна згаяла нагоду створити передумови для сталого економічного розвитку.

Сьогодні Україна програє у глобальному змаганні за міжнародні інвестиції не лише центральноєвропейським і балтійським державам, але й своїм партнерам у СНД, Росії та Казахстану. Україна ніяк не скористалася з того, що тепер вона безпосередньо межує з Європейським Союзом, і не досягла помітного прогресу у співпраці з ЄС.

У серпні 2006 року було сформовано парламентську коаліцію та призначено новий Кабінет Міністрів, який очолив Віктор Янукович. Тепер уряд і коаліція мають усі повноваження та достатню спроможність для вироблення та реалізації економічної політики.

Зараз, коли до наступних загальнонаціональних виборів залишилося близько трьох років, українська політична еліта має колосальний шанс відійти від політичних змагань та зосередитись натомість на розвиткові країни. Це завдання вимагатиме ретельного планування й старанного втілення економічних реформ, яких так потребує країна.

Робоча група з питань економіки та бізнесу Програми «Політичний діалог України і США» підтримує багато з тих рекомендацій стосовно економічної політики, що їх запропонували такі міжнародні організації, як Світовий банк, Організація економічної співпраці та розвитку (OECD), Програма розвитку ООН (UNDP), Blue Ribbon Commission, а також українські й закордонні аналітичні центри, бізнес-асоціації та незалежні експерти.

Робоча група з питань економіки та бізнесу, яка працювала у вересні 2006 р., рекомендує такі пріоритетні кроки щодо економічної політики в Україні:

СТВОРИТИ НОВУ СИСТЕМУ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

- **Усім учасникам коаліції слід підтвердити своє прагнення до економічних реформ, про які йдеться в Універсалі національної єдності.** Урядові та коаліції необхідно засновувати свою економічну політику на двох принципах. По-перше, результатом розвитку ринкової економіки має бути довготермінове підвищення рівня життя кожного українця, а не індивідуальна вигода вузьких груп зацікавлених осіб. По-друге, Президент, Прем'єр-міністр та лідери коаліції мають підтвердити роль українського уряду у створенні вільного конкурентоспроможного середовища на ринку, де зможе впевнено розвиватися приватний сектор
- **Вироблення економічної політики в уряді має стати публічним і прозорим.** Робоча група рекомендує урядові запропонувати свою Програму економічного і соціального розвитку «Конкурентоспроможна Україна» на розгляд і для надання коментарів українським та міжнародним експертам, після чого провести низку публічних консультацій із залученням усіх зацікавлених сторін на центральному та регіональному рівнях. Остаточний варіант Програми має базуватися на результатах експертного аналізу та публічних консультацій. Лише після цього Програма може бути затверджена урядом та парламентом.
- **Посилити інституційну спроможність до вироблення політики у Секретаріаті Президента України.** Робоча група рекомендує створити підрозділ для аналізу та вироблення економічної політики за прикладом Ради економічних радників (CEA) при Президентові США. Підрозділ відповідатиме за підготовку щорічних звернень Президента до Верховної Ради та розробку всіх стратегічних документів стосовно економічної політики. При створенні цього підрозділу Секретаріату слід звернутися по технічну допомогу до уряду США, включаючи участь у проектах твінінг.
- **Необхідно, щоб діяльність уряду включала стратегічне планування.** Кожне міністерство має розробляти свої стратегічні плани, які будуть відповідати стратегії уряду. За необхідності, слід створити підрозділи зі стратегічного планування.
- **Прискорити втілення реформи публічної адміністрації.** Робоча група рекомендує підготувати та ухвалити Закон України «Про Кабінет Міністрів України» та Закон України «Про державну службу», що ґрунтуються на звіті та рекомендаціях Програми SIGMA Організації економічної співпраці та розвитку (OECD). Крім цього, українському урядові слід негайно розпочати розробку і втілення всебічної реформи державної служби. На основі кращих практик європейських та інших розвинутих країн необхідно переглянути наявні штатні розклади. Необхідно скласти чіткий опис кваліфікаційних вимог для кожної посади, після чого заміщення посад має здійснюватись за конкурсами, де наявні державні службовці будуть змагатися нарівні з іншими кандидатами. Потрібно встановити відповідні розміри заробітної платні, аби суттєво зменшити рівень корупції в державній службі. Також урядові слід створити посади національного та регіональних омбудсменів, до яких українські громадяни могли б звертатися зі скаргами на державних службовців. При цьому необхідно розробити, прийняти та застосовувати Кодекс етичних норм. Державних службовців, які є некомпетентними, корумпованими і які не поважають українських громадян, слід

звільняти із займаних посад. Керівники департаментів мають нести відповідальність за дії своїх підлеглих.

ЗДІЙСНЮВАТИ ПРАВИЛЬНУ ТА ЕФЕКТИВНУ ВНУТРІШНЮ І ЗОВНІШНЮ ЕКОНОМІЧНУ ПОЛІТИКУ

- **Підтримувати фінансову стабільність.** Урядові та коаліції не слід брати на себе бюджетних зобов'язань, які неможливо профінансувати за наявного рівня бюджетних доходів.
- **Підвищити рівень конкурентноздатності та національної безпеки країни шляхом утвердження пріоритетності політики енергозбереження та економічної ефективності в енергетичній сфері.** Урядові необхідно розробити та втілити ефективні цілеспрямовані заходи щодо енергозбереження та енергоефективності у державному і приватному секторах. Надання субсидій підприємствам з низькою енергоефективністю за рахунок регульованих тарифів слід припинити.
- **Зосередити державні інвестиції на реорганізації та створенні інфраструктури у сфері бізнесу, головним чином у сфері транспорту та будівництва доріг.** Дозволити іноземним інвесторам та вітчизняним компаніям відігравати суттєву роль у цих програмах. За необхідності розробити і впровадити механізми облігаційних позик на державному та місцевому рівнях, а також запровадити платні автомобільні дороги.
- **Активізувати зусилля, спрямовані на вступ до Світової організації торгівлі (СОТ).** Урядові слід швидко та ефективно виконати всі заходи, необхідні для вступу України до СОТ, включаючи співпрацю з Верховною Радою щодо прийняття необхідних законів. Доки Україна не стане членом СОТ, українські сільськогосподарські та промислові виробники відчуватимуть дискримінацію на зовнішніх ринках. Водночас урядові слід уникати ухвалення рішень, які суперечать чинним зобов'язанням України щодо СОТ та принципам СОТ.
- **Підготуватися до переговорів з Європейським Союзом (ЄС) щодо встановлення Зони вільної торгівлі.** Урядові необхідно негайно розробити та розгорнути інформаційну кампанію, в якій би висвітлювалися переваги вільної торгівлі з Європою, здійснити аналіз та провести публічні консультації щодо позитивних та негативних наслідків Зони вільної торгівлі для всіх зацікавлених сторін. Урядові варто виробити свою позицію до переговорів на основі аналізу та консультацій.

СТВОРИТИ СПРИЯТЛИВЕ РЕГУЛЯТОРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ ТА СПОЖИВАЧІВ НА ЗАСАДАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

- **Якнайшвидше зробити подання до Верховної Ради України щодо скасування Господарського кодексу та внесення поправок до Цивільного кодексу, використовуючи Кодекс Королівства Нідерланди як модель.** Український бізнес функціонує у непередбачуваному та хаотичному правовому середовищі, де жодну угоду не можна укласти у повній відповідності до закону через наявність двох несумісних правових кодексів, що регулюють сферу бізнесу: Господарського кодексу, що був

розроблений на основі законів радянської доби, та Цивільного кодексу, який є більш орієнтованим на ринок, проте недосконалим.

- **Підготувати проект нового закону України «Про акціонерні товариства», базуючись на стандартах Європейського Союзу, та працювати з Верховною Радою України з метою ухвалення цього закону.** Згідно з чинним законодавством, менеджери можуть легко розкрадати майно компаній, великі акціонери – обманювати дрібних акціонерів; а дрібні акціонери із застосуванням силових методів проводять зміни керівництва та структури власності, які лежать на межі законності, а подекуди є незаконними.
- **Скасувати зайві регуляторні акти відповідно до запропонованого Радою підприємців переліку, привести решту актів у відповідність до нового закону про дозвільну систему та підвищити ефективність роботи за принципом „єдиного вікна”.** Регуляторна система України зумовлює величезні витрати для бізнесу та сприяє корупції. Її необхідно реформувати, спростити та зробити більш ефективною.
- **Ухвалити нові законодавчі акти з метою модернізації фінансового сектора України, в тому числі закони про деривативи, лізинг та інші фінансові інструменти та операції у відповідності до кращих практик Організації економічної співпраці та розвитку (OECD).**

ЗАПРОВАДИТИ ЕФЕКТИВНІ ЗАХОДИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ

- **Затвердити запропонований Президентом України пакет антикорупційних законів.** Уряду слід запровадити запропоновані заходи, не чекаючи їх офіційного затвердження, зокрема вимагати від усіх державних службовців та членів їх родин подавати такі документи для детальної перевірки з метою попередження корупції: декларацію про доходи, витрати, активи та майно; а також публічне підтвердження передачі підприємств, що належать їм, незалежним компаніям з управління активами.
- **Розробити та затвердити Кодекс етики державних службовців.**
- **Покращити управління державними підприємствами.** Деякі керівники грабують свої підприємства, розкрадаючи кошти та власність, що належать народові України, та завдають громадянам України збитків на мільярди гривень щороку. Керівники державних підприємств, що підозрюються у шахрайстві та корупції, мають бути негайно усунені від справ до завершення розслідування; переслідуватися у судовому порядку (якщо для цього є юридична необхідність) та піддаватися законодавчо встановленому покаранню. Процес призначення керівників державних підприємств має відбуватися на конкурсній основі та бути прозорим.
- **Запровадити прозорість у найбільших державних холдингах.** Державні холдинги, такі як „Укразалізниця”, НАК „Нафтогаз”, „Укртелеком” та ін., повинні готувати та оприлюднювати щорічні звіти про свою діяльність. Вони мають проходити аудит за міжнародно визнаними правилами (такими як Загальноприйняті принципи обліку, або GAAP), який виконуватимуть сертифіковані аудиторські фірми.

- **Провести публічну інвентаризацію всього майна, що перебуває у державній власності.** Уряд має передати всю державну власність, в тому числі ту, що належить Секретаріату Президента та Верховній Раді України, до Фонду державного майна. Необхідно скласти Реєстр державної власності та оприлюднити його.
- **Підприємства, що досі залишаються у державній власності, мають бути продані через аукціони.** Приватизацію необхідно прискорити, визначивши кінець 2008 року як кінцевий термін продажу активів, що перебувають у державній власності.
- **Необхідно завершити реформу прав власності на землю.** Уряд має завершити складання комплексного кадастру земельних ресурсів та реєстру прав власності на землю. Всі обмеження на продаж землі мають бути скасовані.

УПОРЯДКУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

- **Провести реформу податку на додану вартість (ПДВ).** У березні 2005 року українська влада запровадила податок на додану вартість на імпортоване обладнання й устаткування, яке надходить у вигляді іноземних інвестицій. Цей крок фактично накладає податок за ставкою 20% на іноземні інвестиції, що відлякує інвесторів і сповільнює економічне зростання. Український уряд має скасувати цей податок.
- **Прискорити проходження митного контролю та відшкодування ПДВ експортерам.** Новий уряд подає суперечливі сигнали щодо системи стягнення імпортного мита та відшкодування ПДВ експортерам. Не повертаючи експортерам ПДВ, український уряд привласнює гроші компаній та заважає збільшенню експорту, збільшенню інвестицій та створенню робочих місць. Необхідно також реформувати митні процедури з метою більш швидкого митного оформлення.
- **Надати місцевим органам влади більше прав встановлювати та збирати податки, децентралізувавши таким чином фінанси та надання послуг урядом.**

СПРИЯННЯ РОЗВИТКОВІ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

- **Переглянути податкове законодавство з метою стимулювання розвитку громадянського суспільства.** Громадський сектор відіграє важливу роль у ринкових економіках та демократичних суспільствах, здійснюючи добродійну діяльність, стимулюючи громадське обговорення політичних проблем та слугуючи суспільному благу. Українським організаціям громадянського суспільства не дозволяється отримувати прибутки, а спонсори цих організацій обкладаються високими податками, що обмежує діяльність та розвиток цього сектора.
- **Сприяти зміцненню спроможності українських організацій громадянського суспільства, аналітичних центрів, ділових та професійних асоціацій заради їх діяльності у сфері публічної політики, такої як аналіз політики і лобіювання через коаліції та суспільний тиск.**

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО УРЯДУ США

- **Зосередити технічну допомогу Україні на втіленні рекомендацій Політичного діалогу України та США.** Надавати технічну допомогу українським громадським організаціям, що працюють у сфері суспільної політики, в тому числі підтримувати проекти твінінг з американськими громадськими організаціями, аналітичними центрами та професійними і бізнес-асоціаціями.
- **Надати фінансову підтримку для завершення складання комплексного кадастру земельних ресурсів та реєстру прав власності на землю в Україні.**